

Uilenlezing Thieu Verharen

Donderdagavond 24 november 2011 organiseerde Thieu Verharen in samenwerking met de leden van de uilenwerkgroep een lezing over uilen in het beheerkantoor van Natuurmonumenten op Huis ter Heide in de Moer. De ruimte die we ter beschikking hadden kon maximaal 25 personen herbergen en die was dan ook propvol zodat we een aantal aanmeldingen hebben moeten cancelen omdat het maximum bereikt was.

Thieu heet in zijn openingswoord een ieder welkom maar in het bijzonder de gastsprekers, Anita van Dooren, Peter Verschure en Christien Hermsen, onze gastheer van vanavond Erwin de Hoop van Natuurmonumenten maar zeker ook dhr. en mevr. Houtepen die al sinds 1981 een uilenkast op hun erf hebben hangen waar al vele kerkuilen zijn grootgebracht. Van de periode 1981 tot 1998 zijn geen gegevens bij de werkgroep bekend (men probeert dit nog wel te achterhalen via Brabants Landschap), maar vanaf 1998 tot 2011 zijn er 53 jonge kerkuilen grootgebracht, zeker een heel mooi resultaat. Voor die gastvrijheid had de uilenwerkgroep gemeend daar een certificaat voor uit te reiken en deze werd door de voorzitter van Kern en Geniet, Christ Grootzwagers, uitgereikt aan de heer Houtepen terwijl er voor mevrouw Houtepen een bloemetje was.

De eerste lezing ging over de steenuil en werd verzorgd door Anita van Dooren van de steenuilenwerkgroep IVN Oisterwijk.

De steenuil is het kleinste uiltje onder de voorkomende uilensoorten in Nederland. Deze verschijning dankt zijn naam (steen) aan het feit dat hij te vinden is in een landelijke omgeving in de buurt van bebouwing. Hij is niet veel groter dan zo'n drieëntwintig cm, hierdoor gaat hij vaak op in het landschap. Je ziet hem als uil makkelijk over het hoofd. Vergelijk hem qua grootte met een merel. Met zijn kenmerkende kleine felgele ogen kan hij je indringend aankijken. Daarbij lijken zijn witte wenkbrauwen te fronsen, dit alles geeft hem een pittig aanzien. Zijn veren zijn bruin met witte vlekken. Steenuilen houden wel van mensen en zijn dan ook zijdelings in hun buurt te vinden. Als men wat meer over zijn gedrag weet krijgt men meer oog voor de steenuil. Je kan hem zien omdat hij ook overdag actief is. Bij een lekker zonnig weertje zit hij vaak zonnebadend op een dak. Hij heeft een voorkeur voor boerderijen en oude schuren. Vaak zit hij strategisch op een

uitkijkpunt, hierdoor heeft hij het imago van het boegbeeld voor een kleinschalig cultuurlandschap. De steenuil is honkvast en vaak vertrouwd met de mensen waar hij te gast is. Hij bekijkt de bedrijvigheid in zijn omgeving van een afstandje. Maar zodra er vreemden op het erf komen blijkt hij eenkennig, want als de uil teveel in de belangstelling staat, of er dreigt gevaar, dan gaat hij er vandoor. Het geluid van de steenuil is al net zo kenmerkend als het uiltje zelf. Met veel verve verdedigt hij opgewonden zijn territorium tegen indringers, in staat van alertheid wipt hij komisch op en neer. Zijn aanwezigheid en het eigen geluid roepen herinneringen op van weleer. Zeker nu het niet zo goed gaat met de steenuil en hij steeds meer verdwijnt uit het landschap. Hij staat dan ook als bedreigde soort op de rode lijst. Een boeiende lezing van een bevliegend persoon die het hart voor de steenuil op de juiste plaats heeft.

De tweede lezing was van onze eigen Peter Verschure die op een humoreske wijze de aandacht van het aanwezige publiek kreeg met zijn verhaal over de kerkuil. Met zijn vaak dubbelzinnige woorden en anektdes wist hij ons te boeien.

De kerkuil komt voor in open en half-open landschappen. In bergachtige gebieden is de kerkuil zeldzaam en hij ontbreekt op die plaatsen waar 's-winters gemiddeld meer dan 40 dagen sneeuw ligt met een minimum hoogte van 7 cm.

In Nederland komen twee soorten voor:

Tyto alba guttata

De hartvormige vrijwel witte gezichtssluiers is rond de zwarte ogen roodbruin tot lichtbruin gekleurd. De vleugels zijn asgrijs met oranjebruin, overspikkeld met langwerpige, zwart-witte druppelvlekjes, die vanaf de bovenkop naar de vleugeldekveren steeds groter worden. Verder zijn de grijze partijen fijn dwarsgestreept. Over de slag- en armpennen lopen duidelijke brede dwarsbanden van oranjebruin en grijs. De staart heeft dezelfde tekening. Borst- en buikzijde zijn oranjegeel tot donkerbruin, gespikkeld met donkerbruine, ruitvormige vlekjes. Bij het uitslaan van de vleugels is de spikkeling ook te zien op de lichtgekleurde ondervleugels. De poten zijn tot aan de tenen bedekt met witte haren.

Toch is het een lichtgekleurde vogel die vooral in de vlucht een bijna witte indruk maakt.

Tyto alba alba

De onderzijde van deze soort is volledig wit met kleine stippels en vlekken. Ook de bovendelen zijn veel lichter (grijzer) van kleur. De lichte vorm (T.alba alba) is zeldzaam in ons land.

De kerkuil is een 'rode lijst soort' dat wil zeggen, dat deze uil door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aangewezen is als een soort, die extra aandacht en

bescherming verdient. Ongeveer 35 jaar geleden zijn een aantal enthousiaste vrijwilligers begonnen met het ophangen en controleren van nestkasten. Dat was ook noodzakelijk, want het aantal broedparen van de kerkuil werd in 1979 op ongeveer 100 geschat. Mede dankzij de inspanningen van de Vereniging Vogelbescherming Nederland is een netwerk van kerkuilenbeschermers ontstaan met een landelijke dekking. Tot 2004 werd het kerkuilenbeschermingswerk gecoördineerd vanuit Vogelbescherming. Eind 2004 is het ondergebracht bij de Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland. Ook onze eigen uilenwerkgroep is actief met het ophangen en controleren en eventueel schoonmaken van de nestkasten en het in kaart brengen van broedgevallen wat resulteerde in 25 uitgevlogen jonge kerkuilen vorig jaar.

Het is even tijd om te pauzeren en te genieten van de aangeboden koffie en diegene die buiten even aan het luchten (roken) waren konden de bosuilen al goed horen roepen.

De derde lezing werd verzorgd door Christien Hermesen, coördinator ransuilenwerkgroep van de steenuilenwerkgroep IVN Oosterwijk. Ook zij wist op een boeiende manier en aan de hand van een powerpoint-presentatie het een en ander over de ransuil te vertellen.

De ransuil is een middelgrote slanke uil van ongeveer 36cm. De vleugelspanwijdte is ca. 95cm. Het gewicht van het mannetje bedraagt 220-280gr.

(gemiddeld 250gr.); het gewicht van het vrouwtje bedraagt 250-370gr. (gemiddeld 300gr.).

Het verenkleed is aan de bovenkant geelbruin met donkere, op boomschors lijkende tekening. Aan de onderkant donkerbeige met opvallende donkbruine lengtestrepen. Het meest opvallende zijn de oorpluimen en de oranjegele ogen. De oorpluimen kunnen in rust helemaal plat gelegd worden, maar staan bij verstoring kaarsrecht omhoog. De gezichtssluier heeft een witte rand en is oranjebruin bij het vrouwtje en vaak wat valer bij het mannetje. Tussen de ogen is deze sluiër onderbroken door een witte V-vormige voorhoofdbevedering (wenkbrauwen). De onderkant van de vleugels is bij het vrouwtje witbeige tot lichtbruin; bij het mannetje is deze veel lichter en witter van kleur.

Christien vertelt evenals haar collega-sprekers ook nog over de biotoop van de uilen, over hoe ze tot een partner komen, hoeveel eieren ze leggen, wanneer ze gaan broeden en wanneer de jongen uitvliegen. Wilt u meer weten over deze fanatieke uilenvrouwen kijk dan eens op hun website; <http://www.steenuilenwerkgroepoosterwijk.nl>

Na al deze uilenexperts komt nu de laatste spreker van vanavond aan het woord en zoals hij het zelf uitdrukt is hij een generalist. Een generalist is iemand die weinig weet van veel.

Thieu Verharen weet toch verrassend veel te vertellen over de bosuil. Staan de vorige drie uilensoorten allen op de rode lijst, de bosuil niet. Dit is dan ook de reden dat er voor deze soort geen nestkasten worden opgehangen in natuurgebieden door Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. De biotoop van de bosuil is bos, buitengebied, park en tuin.

Bestaat het voedsel van de vorige uilensoorten voornamelijk uit muizen, de bosuil prefereert boven muizen ook kikkers, vogels en andere kleine dieren. Aan de hand van een powerpointpresentatie laat Thieu zien dat het goed gaat met de bosuil met zo'n 4500 – 5500 (in 1998-2000) aantal broedparen. Het zijn geheimzinnige vogels, die bosuilen. Hun leven speelt zich voornamelijk af in de nachtelijke uren. Daaraan zijn ze dan ook optimaal aangepast.

Zo kunnen ze prima zien bij zelfs het kleinste spootje maanlicht en vliegen ze in stealth-modus door een zeer fijn gewimperde vleugelrand. Bosuilen lijken soms vrij forse vogels, maar onder de enorme hoeveelheid veren bevindt zich eigenlijk een verrassend kleine vogel. Uilen kunnen hun ogen niet verdraaien in hun kassen. Deze handicap compenseren ze door een flexibele hals die bijna volledig rond kan draaien. Het bekendst is misschien nog wel de spookachtige roep - graag gebruikt in griezelfilms - van de mannetjes, vaak beantwoord door de ijzelijke kreet van de vrouwtjes.

Na de presentatie van Thieu bedankt hij eenieder voor zijn inzet en stelt hij de mensen van de uilenwerkgroep voor en bedankt ook hun weer voor hun bijdrage de afgelopen tijd. Dan wordt het tijd om even een korte wandeling in het bos te maken om te luisteren of we de bosuil ook kunnen horen in zijn gebied, maar wat we ook proberen op dat moment laat de bosuil zich niet horen. Wanneer we later, na opgeruimd te zijn, naar onze auto's lopen horen we ze meerdere keren duidelijk roepen. Wie zijn nu de uilskuikens wij of zij??

Rest mij nog Thieu te bedanken voor zijn geweldige inzet om de lezing mogelijk te maken en ons te laten genieten van deze prachtige vogelsoort.

Leo Reijnierse